

OCENA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Mgr Katarzyna Ruda

” Muzykoterapia a zmienność rytmu zatokowego serca oraz wybrane czynniki psychologiczne u młodzieży leczonej z powodu choroby nowotworowej”

Nowotwory złośliwe są nadal stałym wyzwaniem dla współczesnej nauki. Uzyskany w ostatnich latach znaczący postęp w diagnostyce i leczeniu białaczek i chłoniaków u dzieci wyraża się wzrostem odsetka uzyskiwanych remisji całkowitych i wydłużeniem czasu przeżycia chorych oraz zwiększeniem liczby trwałych wyleczeń średnio do 80%. Współczesna terapia choroby nowotworowej jest kompleksowa i uwzględnia zabiegi operacyjne, chemioterapię, radioterapię oraz megachemioterapię z następowym przeszczepieniem komórek macierzystych. Dążeniem współczesnej onkologii jest nie tylko wyleczenie dziecka, ale także minimalizacja skutków ubocznych stosowanej terapii tak aby po wyleczeniu wyrosło ono na dorosłego, zdrowego, pełnowartościowego człowieka. Ten sukces medyczny motywuje do koncentracji wysiłków zespołu leczącego na problemie zapewnienia pacjentom leczonym z powodu nowotworu odpowiedniej jakości życia. Rozpoznanie nowotworu stanowi ogromne psychiczne obciążenie dla dziecka i jego rodziny. Uciążliwe przewlekłe leczenie zmienia dotychczasową organizację życia osobistego i rodzinnego. Hierarchia ważności spraw ulega gwałtownemu przewartościowaniu. Długotrwały stres wpływa niekorzystnie na zachowania chorego. Ważne w tej sytuacji są wszelkie działania zmniejszające skutki choroby w szerokim tego słowa znaczeniu. Łagodzenie lęków, wzmacnianie poczucia bezpieczeństwa i dowartościowania to zasadnicze działania. Wiedza o problemach psychologicznych dzieci leczonych na nowotwory, o okolicznościach wpływających na psychiczną adaptację choroby nowotworowej jest integralną częścią postępowania nie tylko osób bliskich ale także całego zespołu leczącego. Dziecko musi mieć szansę na rozładowanie emocji i zmniejszenie leku, co wzmocni wiarę w istotność leczenia i własne siły. Jedną ze stosowanych metod przyczyniających się do poprawy jakości życia zarówno w trakcie leczenia jak i po wyleczeniu choroby nowotworowej jest muzykoterapia. Jak

z ostatnich doniesień wynika stała się ona nową dyscypliną naukową, która wykorzystuje muzykę w aspektach terapeutycznych, psychopedagogicznych, rehabilitacyjnych i psychospołecznych. Służy przystosowaniu się dziecka do funkcjonowania w nowym środowisku. Z doniesień literaturowych wynika, że nie zawsze słowo mówione przemawia do chorego dostatecznie dobrze, a lepsze efekty uzyskuje się w zastosowaniu muzykoterapii. Ponieważ doniesień dotyczących aspektów znaczeniowych muzykoterapii u dzieci w chorobie nowotworowej jest jeszcze niewiele temat rozprawy doktorskiej podjęty przez doktorantkę jest aktualny i ma duże znaczenie poznawcze i praktyczne.

Przedłożona mi do oceny praca pt: " Muzykoterapia a zmienność rytmu zatokowego serca oraz wybrane czynniki psychologiczne u młodzieży leczonej z powodu choroby nowotworowej" liczy 108 stron i posiada typowy dla tego typu rozpraw układ : Wstęp (str.12-29), Cel pracy i Pytania badawcze (str.30–31), Materiał i metody badawcze (str.32–51), Wyniki (str.52–77), Dyskusja (str.78–95), Wnioski (str. 96) , Piśmiennictwo (str. 97–108) oraz Streszczenia w języku polskim i angielskim (str.6-11).

W pracy zawarto także spis treści i indeks zastosowanych skrótów.

We wstępie, będącym zarazem przeglądem piśmiennictwa, doktorantka uzasadnia motywy podjęcia badań własnych. Wstęp napisany jest interesująco i rzeczowo. Autorka przedstawia w nim trzy bloki zagadnień: psychologiczne i socjologiczne uwarunkowania w chorobach nowotworowych dzieci i młodzieży. Zwraca uwagę na nową sytuację psychospołeczną pacjenta w chorobie nowotworowej, podkreśla istotę bólu, lęku, nadmiernego stresu i innych problemów natury somatycznej związanych z procesem diagnostyczno – terapeutycznym. Druga część wstępu poświęcona jest roli muzykoterapii i zmienności rytmu zatokowego serca (HRV). Doktorantka szeroko omawia rolę HRV zależną od pobudzenia układu współczulnego i przywspółczulnego, mechanizmy współdziałania fizjologicznego i w patologii. W dalszej części przytacza metody analizy HRV (czasowe, częstotliwościowe, nieliniowe) oraz wybrane parametry oraz określa wpływ muzyki, jej rodzaj na stymulację zmienności rytmu zatokowego serca i układ sercowo-naczyniowy. Uzasadnia pozytywne oddziaływanie muzyki na niektóre czynniki fizjologiczne (ciśnienie, tętno, oddychanie, temperaturę skóry. Na podstawie przeglądu piśmiennictwa wskazuje na pożyteczną rolę muzyki na autonomiczny układ nerwowy. W trzeciej części wstępu Doktorantka omawia znaczenie interwencji muzycznych dla czynników psychologicznych u pacjentów w oddziałach szpitalnych i w pediatrii onkologicznej. Zwraca uwagę że muzykoterapia może być skutecznym środkiem w odreagowaniu emocji, radzeniu sobie z lękiem, bólem i stresem a także ogólnym odwróceniem

uwagi od choroby i jej skutków. Rozdział ten jest bardzo dobrym przygotowaniem do przeprowadzenia zamierzonych badań i w sposób przekonujący uzasadnia celowość i założenia podjętych badań, zwłaszcza ze doniesień literaturowych na temat roli muzykoterapii w onkologii pediatrycznej jest mało a mogą one przyczynić się do poprawy jakości życia pacjentów w chorobie nowotworowej.

Cel pracy został sformułowany jasno i precyzyjnie, obejmuje wpływ zajęć muzykoterapeutycznych na zmienność rytmu zatokowego oraz na nastrój, poczucie lęku, stresu i relaksację. Doktorantka zadała sobie ostateczne pytanie badawcze : czy występują zależności pomiędzy wynikami badań zmienności rytmu zatokowego serca i parametrami psychologicznymi.

W rozdziale „Materiał i metody” Doktorantka przedstawia badaną grupę 49 pacjentów w wieku 15-18 lat, u których zakończono leczenie choroby nowotworowej z powodu białaczki i chłoniaka. Grupa ta została podzielona na trzy podgrupy : grupę uczestniczącą w zajęciach muzykoterapeutycznych z wizualizacją, grupę uczestniczącą w słuchaniu muzyki relaksacyjnie i i grupę kontrolną uczestniczącą w wypoczynku bez muzyki. Jasno przedstawiła kryteria włączenia i wyłączenia pacjentów z badania. Charakterystykę pacjentów przedstawiła na 15 rycinach. Metody pomiaru i analizy czynników psychologicznych omówiła jasno i precyzyjnie. W badaniach zastosował kwestionariusz podstawowy, Inwentarz Stanu i Cech Lęku STAI oraz skalę VAS do oceny doświadczenia zmienności rytmu zatokowego oraz bólu. Szczegółowo omówiła metody pomiaru HRV oraz warunki w jakich badania zostały przeprowadzone

Analizę statystyczną przeprowadzono w oparciu o program statystyczny „STATISTICA 10.0 PL. Na uwagę zasługuje fakt bardzo starannego doboru metod statystycznych zależnie od wielkości i charakteru grupy badanej.

Wyniki badań zostały przedstawione w 38 tabelach. Kolejność wyników jest jasna i logiczna oraz stanowi odpowiedź na założenia pracy. Zaletą tego rozdziału jest precyzja pokazanych wyników, chociaż wyniki przedstawione są z drobiazgową szczegółowością. Zrozumienie uzyskanych przez Doktorantkę wyników badań ułatwiają starannie przygotowane tabele. Analizę przeprowadzono w czterech podrozdziałach. Porównano wartości spektralnych parametrów zmienności rytmu zatokowego serca przed i w trakcie zajęć w poszczególnych

badanych grupach. Zaobserwowano największe pobudzenie składowej przywspółczulnej po zakończeniu zajęć muzykoterapeutycznych z wizualizacją w zakresie wysokich częstotliwości. W zakresie niskich częstotliwości nie wykazano różnic przed i po zajęciach w badanych grupach. Drugi rozdział analizy obejmował wyniki badań czynników psychologicznych w teście STAI i skali VAS. Poziom lęku zmalał najbardziej w grupie badanych z wizualizacją. Podobne rezultaty uzyskano oceniając poziom „relaksu”, „lęku” i „dobrego samopoczucia” z największą istotnością statystyczną w grupie z wizualizacją. Jednak w analizie szczegółowej parametry stresu, leku, relaksacji i dobrego samopoczucia w poszczególnych grupach nie wypadały tak jednoznacznie i nie obserwowano korelacji pozytywnej. Może to mieć związek z małymi liczbowo badanymi grupami.

Spostrzeżenia te na pewno wymagają dalszej obserwacji i analizy w większej grupie pacjentów.

Uzyskane wyniki zostały wszechstronnie omówione w „Dyskusji”. Autorka wykazała bardzo dobrą znajomość przedmiotu, obiektywizm w ocenie wyników i wyprowadzaniu wniosków. W oparciu o współczesne piśmiennictwo i doświadczenia własne Doktorantka porusza następującą problematykę:

1. Krytyczną ocenę skali VAS i kwestionariusza STAI w uzyskiwaniu subiektywnych odpowiedzi uczestników zajęć muzykoterapeutycznych – ocena słabych i mocnych stron metod
2. Analizę zmienności rytmu zatokowego serca – HVR – zwrócenie uwagi na możliwość zastosowania innych metod analizy HRV w celu lepszej oceny czynników fizjologicznych i korelacji parametrów psychologicznych i fizjologicznych.
3. Analizuje wnikliwie w polemice z literaturą wzrost czynnika HF w trakcie zajęć w grupie z wizualizacją a także w różnych grupach wiekowych
4. Rozważa wpływ rodzaju interwencji muzycznej zależnie od profilu osobowościowego, poziomu intelektualnego, temperamentu
5. Poszukiwała najlepszej techniki muzycznej w redukcji lęku i stresu u pacjenta onkologicznego w aspekcie spektrum oddziaływania muzyki na chorego człowieka
6. Sprecyzowała potrzebę dalszych badań w celu dokładniejszego określenia psychofizjologicznych uwarunkowań odbioru zajęć muzycznych w aspekcie terapeutycznym

Pracę zamyka 5 dobrze udokumentowanych wniosków, które stanowią realizację zamierzonego celu pracy.

Piśmiennictwo głównie anglojęzyczne obejmuje 129 pozycji, jest dobrze dobrane i zawiera publikacje także z 2013 r

Nie mam istotnych uwag krytycznych i pracę oceniam wysoce pozytywnie. Jest ona początkiem nowej wiedzy w onkologii pediatrycznej. Inspiruje do dalszych badań : przede wszystkim objęciem analizą większej grupy pacjentów nie tylko ozdrowieńców, ale także chorych w trakcie terapii p/nowotworowej. Badania powinny uwzględniać również młodszy wiek pacjentów dla których lek, stres i ból jest również ogromnym problemem. Uwzględniłabym również w kolejnej analizie pacjentów z innymi chorobami nowotworowymi dla których rokowanie wstępne jest znacznie gorsze a proces terapii jest bardziej obciążający fizycznie i psychicznej.

Uważam, że rozprawa jest oryginalna i nowatorska oraz spełnia metodologiczne i merytoryczne wymogi stawiane pracom na stopień naukowy doktora. Wnoszę do Wysokiej Rady Wydziału Fizjoterapii Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu wniosek o dopuszczenie mgr Katarzyny Rudej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Jednocześnie wnoszę wniosek o wyróżnienie tej rozprawy doktorskiej ponieważ ma duże pozytywne znaczenie praktyczne.

Dr hab. n. med. Bernarda Kazanowska, prof. nadzw. UM
Klinika Transplantacji Szpiku, Onkologii i Hematologii Pediatrycznej
Uniwersytet Medyczny, Wrocław

Dr hab. n. med. Bernarda Kazanowska
prof. nadzw. AM
specjalista pediatrii hematologii
i onkologii dziecięcej
2713126

